

Çölleşme, Toplumsal-Ekonomik Boyut ve Sürdürülebilir Geçim Paradoksu: Konya-Karapınar Örneği*

Fatime GÜNEŞ¹

Özet:

Toprağın bozunumu ve çölleşme geniş anlamıyla toplumsal bir olgudur. İnsanın toprakla olan ilişkisi temel olarak ikili bir özellik taşımaktadır. Birincisi, insanın toprağı kullanma pratikleri çölleşmeyi etkilemektedir. İkincisi, toprağın bozunumu ve çölleşme geçimini topraktan sağlayan insanları bu sürecin kurbanı haline getirmektedir. Toplumsal bir sorun olarak çölleşme ve çölleşmeyle mücadele sürdürülebilir kalkınma sürecinin temel konularından biridir. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi çerçevesinde çölleşme aynı zamanda bir kalkınma sorunu olarak değerlendirilmektedir. Sözleşmenin temel hedeflerinden biri sürdürülebilir kalkınma için çölleşmenin toplumsal ve ekonomik etkilerini hafifletmektir. Bu makalenin temel amacı, çölleşme risk bölgelerinde yaşayan, geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan hanelerin sosyo-ekonomik yapılarını betimsel düzeyde analiz ederek sürdürülebilir geçim açısından olası potansiyellerini ortaya koymaktır. Bu çalışma, 2007 yılında Konya-Karapınar'da 80 haneyle yapılan alan araştırmasına dayanmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında niceliksel ve niteliksel yöntem uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçları, çölleşme risk bölgelerinde tarım ve hayvancılıkla uğraşan hanelerin sosyo-ekonomik yapılarının sürdürülebilir geçim açısından önemli sınırlılıklara sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Çölleşme, Toplumsal ve Ekonomik Boyut, Sürdürülebilir Geçim.

---

* Bu çalışma, Avrupa Birliği projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Proje No: FP-2005-Global-4. DESIRE (Desertification Mitigation and Remediation of Land)

¹ Yard.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

Desertification, Social-Economic Dimension and Sustainable Livelihood Paradox: The Case of Konya-Karapınar

Abstract:

Degradation of land and desertification, in the broad sense, are social facts. Relation of human with land essentially has a dual character. First, human practices of use of land impact desertification. Secondly degradation of land and desertification make the people who subsist on land the victims of this process. As a social problem, desertification and combat with desertification is one of basic issues of sustainable development. Desertification is also considered as a development problem under the United Nation Convention to Combat Desertification. One of the main objectives of the Convention is to mitigate social and economical impacts of desertification for a sustainable development. The main purpose of this article is to make a descriptive analysis of the socio-economic structures of the households who make their living from agriculture and stock breeding in the regions under the risk of desertification, and to exhibit possible potentials for sustainable livelihood. This study depends on the field research held among 80 households in Konya, Karapınar in 2007. Quantitative and qualitative methods are utilized for collection of data. The results of this study indicate that the socio-economic structures of the households who make their living from agriculture and stock breeding in the regions under the risk of desertification have substantial limitations for a sustainable livelihood.

Key Words: Desertification, Social and Economic Dimension, Sustainable Livelihood

Giriş

Toprağın bozunumu ve çölleşme geniş anlamıyla toplumsal bir olgudur. İnsanın toprakla olan ilişkisi temel olarak ikili bir özellik taşımaktadır. Birincisi, insanın toprağı kullanma pratikleri çölleşmeyi etkilemektedir. İkincisi, toprağın bozunumu ve çölleşme geçimini topraktan sağlayan insanları bu sürecin kurbanı haline getirmektedir. Toplumsal bir sorun olarak çölleşme ve çölleşmeyle mücadele sürdürülebilir kalkınma sürecinin temel konularından biridir. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi çerçevesinde çölleşme aynı zamanda bir kalkınma sorunu olarak değerlendirilmektedir. Sözleşmenin temel hedeflerinden biri sürdürülebilir kalkınma için çölleşmenin toplumsal ve ekonomik etkilerini hafifletmektir. Çölleşmenin toplumsal ve ekonomik boyutunu ampirik düzeyde ele alan çalışmalar (Iosifides ve Politidis, 2005) sınırlıdır.

Bu makalenin temel amacı, çölleşme risk bölgelerinde yaşayan, geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan hanelerin sosyo-ekonomik yapılarını betimsel düzeyde analiz ederek sürdürülebilir geçim açısından olası potansiyellerini ortaya koymaktır. Çalışmanın birinci bölümünde, çölleşme olgusu ele alınmaktadır. İkinci bölümde, sürdürülebilir kalkınma sürecinde sürdürülebilir geçim yaklaşımının temel kavramları açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde, Karapınar'da çölleşme olgusunun genel özellikleri ortaya konulmaktadır. Dördüncü bölümde, araştırmanın bulguları betimsel düzeyde analiz edilmektedir.

1. Çölleşme Olgusu

Çölleşme küresel düzeyde çevre sorunu olarak ele alınmasına rağmen etkileri ve sonuçları açısından ciddi bir toplumsal ve ekonomik sorundur. Çölleşme dünyada yaklaşık 110 ülkede 1 milyar kişinin geçimini ve yaşamını etkilemektedir. Yeryüzünün 40 milyon kilometre karesi çölleşme tehdidi altındadır (UNCCD, 2002). Erozyondan dolayı yılda yaklaşık 6 ve 7 milyon hektar arazi kaybedilmektedir. Ayrıca yılda 20 milyon hektar alan tuzlanmadan etkilenmektedir. 5,2 milyar hektar kurak arazinin yaklaşık yüzde 70'i tarımsal üretim için kullanılmaya devam edilmektedir (Pereira ve diğ., 2005:857). Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) çölleşmenin genel maliyetinin yılda 42 milyar dolar olarak hesaplamıştır. Tek başına Afrika'nın yıllık kaybıysa 9 milyar dolardır².

Çölleşmeye karşı verilen ilk uluslararası mücadele 1968–1974 yılları arasında Sahel Çölünde meydana gelen, 20 bin kişinin ve milyonlarca hayvanın ölmesine neden olan kuraklık ve açlık olaylarından sonra başlamıştır. Batı Afrika'da çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ülkelere yardım amacıyla 1973 yılında BM Sudan-Sahel Bürosu kurulmuştur. Bu yıllarda çölleşmeyle mücadele kapsamında Afrika'da yerel örgütlenmeler de oluşturulmuştur. Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu tarafından, 1985 yılında kuraklık ve çölleşmeden etkilenen Afrika'nın güneyindeki ülkeler için; özel program uygulanmıştır.³ Çölleşmenin küresel düzeyde çevreyle ilgili, ekonomik ve toplumsal bir sorun olarak tanımlanması 1977 yılında Naoribe'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çölleşme Konferansına dayanmaktadır. Çölleşmeyle Mücadele Eylem Planı'nın temelleri bu toplantıda atılmıştır. Eylem planının temel amaçlarından biri, çölleşme riski altında olan bölgelerde toprağın üretkenliğini artırmak ve buralarda yaşayan insanların yaşam kalitesini iyileştirmektir. Bu çerçevede ilk olarak çölleşmenin değerlendirilmesine, toprak yönetimine, çölleşmenin toplumsal ve ekonomik boyutuna, ulusların teknolojik ve bilimsel kapasitelerini geliştirmeyi içeren ulusal ve bölgesel eylemlere odaklanılmıştır. İkincisi, çölleşmeyle mücadelede uluslararası eylemlere ve özellikle

---

² Çölleşmeyle Mücadelenin Özet Metni, s.4.

www.agm.gov.tr/AGM/Files/.../col_muc_ant_nedir_nicin_onemlidir.pdf.

³ A.g.e., s.7

Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kurumların önemine dikkat çekilmiştir. Son olarak da, çölleşmeyle mücadelede eylem planı uygulamalarının ölçülmesi hedeflenmiştir (Cullet, 2002). Daha sonra 1992 yılında Rio de Janeiro’da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. Bu toplantıda, Çölleşme ile Mücadelede Hükümetlerarası Müzakere Komitesi kurulması benimsenmiştir. Toplantıda çölleşme ve kuraklıkla karşı karşıya kalan ülkelerin sorunlarına yasal bir çerçeve sağlanmıştır. Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi 1994 yılında kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye 192’den fazla ülke imza atmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2005). Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi Türkiye tarafından Şubat 1998 yılında TBMM tarafından onaylanmıştır. Sözleşme, çölleşme ve kuraklık sorununun küresel bir nitelik taşıdığı, dünyanın bütün bölgelerini etkilediğini ve çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletmek için uluslararası topluluğun ortak eylemini öngörmektedir (TEMA, 2009).

Çölleşme genel olarak kurak, yarı kurak ve kuru alt nemli alanlarda iklim değişimleri ve insan faaliyetlerinin de dahil olduğu çeşitli faktörler sonucunda oluşan arazi bozunumu olarak tanımlanmaktadır (UNCCD, 1999). Çölleşme tek başına kuraklık gibi iklim koşulları tarafından oluşan bir olgu değildir. Toprağın fiziksel (aşırı tuzlanma) özellikleri ve su faktörünün yanı sıra ormanların tahribatı, hayvanların aşırı otlatılması, yanlış tarım pratikleri, nüfusun artması, endüstrileşme ve kentleşme çölleşmeyi doğrudan etkilemektedir (Sheikh ve Soomro, 2006:45-47). Çölleşme olgusu bilimsel, sosyolojik ve politik bir içeriğe sahiptir ve önemli bir çevre sorunu olarak sürdürülebilir kalkınmanın temel konularından da biridir.

2. Sürdürülebilir Geçim Kavramı

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk olarak Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUNC) tarafından hazırlanan “Dünya Koruma Stratejisi” başlıklı ifade edilmiştir⁴. Kavram Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” adlı rapordan sonra yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Raporda sürdürülebilir kalkınma kavramı “gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yetenek ve olanaklarını kısıtlamaksızın bu günkü ihtiyaçların karşılanması”⁵ olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ekonomik ve toplumsal açıdan kuşaklararası eşitliği, toplumsal refah için yoksulluğun azaltılmasını, kalkınma plan ve projelerinde yerel katılımı, çevresel kaynakların etkin kullanımını ve korunmasını içermektedir (Aluko, 2004:63). Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma kavramı sınırlı doğal kaynaklara sahip bölgelerde yerel kalkınma için çaba harcanmasını ve bu bölgelerde çevresel kaynakları kullanmak zorunda kalan yoksul insanlara yardım etmeyi içermektedir (Valadbiği ve Ghobadi, 2010:546). Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle

---

⁴ Arzu Akyol, Sürdürülebilir Kalkınma. <http://www.hydra.com.tr/uploads/kutup9.pdf>, s.1

⁵ A.g.e., s.1

Mücadele Sözleşmesinde de, çölleşmeyle mücadelenin sürdürülebilir kalkınma sürecine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sürdürülebilir geçim yaklaşımı (SGY) Robert Chambers'ın çalışmalarına dayanmaktadır. Chambers ve Conway'a göre (1992:9) geçim yaşam için gerekli kapasite, varlık ve faaliyetleri kapsamaktadır. Bu yaklaşımın insan merkezli, bütüncül, dinamik ve sürdürülebilir bir içeriğe sahip olduğu varsayılmaktadır. Geçim yaklaşımı sürdürülebilir kalkınma sürecinde insanların sahip olduğu varlıklara ve kapasiteye önem vermektedir. Sürdürülebilir geçim yaklaşımının çerçevesini insan sermayesi, toplumsal sermaye, doğal sermaye ve fiziksel sermaye kavramları oluşturmaktadır. İnsan sermayesi, kalkınma çalışmalarının temel kavramdır ancak SGY insan sermayesini bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri, çalışabilme kapasitesi temelinde tanımlamaktadır. Toplumsal sermaye, insanların ilişki ağlarını ve birbirlerine bağlılıklarını anlatmaktadır. İçinde bulunulan toplumun kural, norm, değer ve yaptırımları toplumsal sermayenin bir parçasıdır. Doğal sermaye, sahip olunan doğal kaynak stokuyla ilgilidir. Toprak, su, orman, havanın kalitesi, bitki çeşitliği, toprağın kalitesi kaynaklar doğal sermayenin parçalarıdır. Fiziksel sermaye, altyapı koşullarını ve üretilen malları kapsamaktadır. Ulaşım, konut, elektrik, güvenilir ve temiz su, bilgiye erişim fiziksel sermayenin unsurlarıdır. Finansal sermaye ise, hanenin maddi kaynaklarını (banka kredileri, altın, ücret, maaş, yardım, kira vb) içermektedir (Kollmair ve Gamper, 2002:5-7).

3. Konya-Karapınar'da Çölleşme

Türkiye iklim yapısı, topografyası, jeolojik yapısı, bitki örtüsü, hidrolojisi, tarıma uygun olan ve olmayan arazi varlığı, mera ve orman arazilerinin niteliği ve nüfusun etkisi dikkate alındığında çölleşme riskiyle karşı karşıya kalan bir ülkedir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2005). Karapınar Konya iline bağlı 2675 km² yüzölçümüne sahip bir yerleşim yeridir. Karapınar 1960'lı yıllardan bu yana Türkiye'nin çölleşme riski altında olan bölgelerden biridir ve bu yıllarda şiddetli rüzgâr sonucu oluşan kum fırtınası sonucunda göç tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Rüzgâr sonucu oluşan kum fırtınası 43.000 dekarlık bir alanda tarım arazilerinin verimliliğini düşürmüştür. Günlük yaşamı ve tarımsal faaliyetleri doğrudan etkileyen kum fırtınası aynı zamanda bölgede solunum yolu hastalıklarının yaygınlaşmasına da neden olmuştur. Bu yıllarda yaşanan olumsuz koşullar burada yaşayan insanların Karapınar'ı ve yerleşim yerlerini terk etmeye zorlamıştır (Ağca, 2010). Karapınar rüzgâr erozyonu ve toprak yönetiminin yetersizliğinden dolayı yaklaşık 50 yıldır hızla çölleşmektedir. Karapınar'da toprak aşırı tuzlanma özelliği göstermektedir ve Türkiye'de yıllık yağış miktarının en az olduğu yerdir (DESIRE, 2005:163-166). Karapınar'da rüzgâr erozyonunun ve çölleşmenin nedenleri şöyle sıralanmaktadır. Karapınar yöresi eski bir göl yatağıdır. Gölün kuruması nedeniyle tabandaki kumullar zamanla yüzeye çıkmıştır. Karapınar bölgesi son derece kurak ve sıcak bir iklime sahiptir. Yıllık yağış 260-280 mm ve

yıllık ortalama sıcaklık 11-12 C civarındadır. Bölgede küçükbaş hayvancılığın yaygın olması meraların tahrip olmasına ve azalmasına neden olmuştur. Hayvanların otlatılmasının yanı sıra yöre halkının toprağı tutan geven, tapir, sığırkuyruğı gibi bitkileri yakacak olarak kullanması meraların bozulmasına neden olmuştur. Ayrıca yanlış tarım pratikleri de Karapınar’da çölleşmeyi hızlandırmaktadır (Ağca, 2010).

4. Bulgular ve Analiz

4.1. Yöntem ve Örneklem

Bu çalışma 2007 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında Konya Karapınar’ın yaylalarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini çölleşme riski altında olan Konya iline bağı Karapınar’ın Apak, Samuk, İnoba Yeniceoba, Kayaaltı yaylalarında tarım ve hayvancılıkla uğraşan haneleri oluşturmaktadır. Karapınar’ın yaylalarında 80 hane ziyaret edilerek evrenin yaklaşık tamamına ulaşılmıştır. Konya/Karapınar bölgesinde ziyaret edilen hane sayısı şöyledir: Apak yaylası (26 hane), Samuk yaylası (22 hane), İnoba yaylası (8 hane), Yeniceoba yaylası (13 hane), Kayaaltı yaylası (11 hane).

Araştırmanın verileri niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemiyle toplanmıştır. Ziyaret edilen toplam 80 hanede hem kadın hem de erkeklerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Kadınlarla yapılan görüşmelerde hane hakkında şu konularda bilgi elde edilmiştir: Genel hane bilgisi, (hanede yaşayan kişi sayısı, yaş, eğitim, doğum yeri, yapılan işin statüsü, yararlanılan sosyal güvence türü), oturlan konutun özellikleri, sağlık, evlilik, kadınların emek kullanma biçimleri. Erkeklerle yapılan görüşmeler sırasında, hanede yaşayan bireylerin çalışma durumları, hanenin temel üretim kaynakları (toprak, hayvancılık, tarım araçları vb), ortalama yıllık gelir, tasarruf ve borç durumu, refah durumu ve ürünlerin pazarlanması hakkında bilgiler toplanmıştır. Ayrıca, hem kadına hem erkeğe ulusal ve yerel problemler hakkındaki fikirleri sorulmuştur.

4.2. Hanelerin Demografik ve Toplumsal Profili

Bu bölümde hane yapısı, kadın ve erkeğin yaşı, eğitim durumu, yaptıkları işin statüsü, sosyal güvenceye sahip olup olmadıkları, sağlık güvence türü, fiziksel yaşam koşullarıyla ilgili bilgiler analiz edilmektedir.

Tablo 1. Hane büyüklüğü

	Frekans	Yüzde
2-4 kişi	21	26,3
5-7 kişi	41	51,2
8-10 kişi	8	10
11-22 kişi	10	12,5
Toplam	80	100,0

Karapınar'ın yaylalarında tarım ve hayvancılıkla uğraşan hanelerde yaşayan ortalama kişi sayısı 6,6'dır. Haneler sosyolojik olarak kırsal geniş aile yapısını yansıtmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü gibi hanelerin yarısında ortalama 5 ile 7 kişi yaşamaktadır (%51,2). Yaylada birden çok çekirdek aile aynı çatı altında yaşamakta ve geçimlerini birlikte gerçekleştirdikleri tarımsal üretimden ve hayvancılıktan kazanmaktadır. Hanelerde yaşayan evlenmemiş çocukların ortalama sayısı 3,4'dür. Köylüler genellikle çocukların okullarının açık olduğu bahar mevsiminde yaylaya çıkmaktadır. Karapınar ilçesinde okula devam eden çocukların bakım işleri ve diğer sorumlulukları kadınlar arasında yapılan işbölümüne göre ayarlanmaktadır. Bazen evin en büyük gelini ilçede kalarak çocuklara bakmaktadır. Bazı durumlarda evin en genç kadını bu sorumluluğu almaktadır. Çocukların bakımı yaşa ve cinsiyete dayalı işbölümüne dayanmaktadır.

Tablo 2. Yaş

	Kadın		Erkek	
	Frekans	%	Frekans	%
29 ve altı	8	10,0	6	7,5
30-39	20	25,0	17	21,3
40-49	21	26,3	22	27,5
50-59	16	20,0	19	23,7
60-69	12	15,0	12	15,0
70 ve üstü	3	3,7	4	5,0
Toplam	80	100,0	80	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi Karapınar'da yaşları 30-59 arasında olan kadınların oranı % 71,3'tür. Yaşı 29 ve altında olan kadınların oranı %10 ve yaşı 60 ve üstünde olan kadınların oranıysa %16'dır. Yaşı 30-59 arasında olan erkeklerin oranı % 72,5'tir. Yaşı 29 ve altı olan erkeklerin oranı %7,5 ve yaşı 60 ve üstü olan erkeklerin oranıysa %20'dir. Kadın ve erkeklerin çoğu emek güçlerini kullanabilecek potansiyelindedir (Tablo 2).

Tablo 3. Eğitim durumu

	Kadın		Erkek	
	Frekans	%	Frekans	%
Okur-yazar değil	22	27,5	6	7,5
Okur-yazar	2	2,5	6	7,5
İlkokul mezunu	52	65,0	58	72,5
Ortaokul mezunu	2	2,5	4	5,0
Lise mezunu	2	2,5	5	6,0
Üniversite mezunu	-	-	1	1,3
Toplam	80	100,0	80	100,0

Görüşülen hanelerde kadın ve erkeğin eğitim seviyesi genel olarak düşüktür. İlkokul mezunu olan kadınların oranı %65'dir. Erkekler arasında ilkokuldan mezun olanların oranı kadınlara göre biraz daha fazladır (%72,5). Her dört kadından biri okur-yazar değildir (%27,5). Erkekler arasında okur-yazar olmayanların oranı daha düşüktür (%7,5). Okuma yazma bilen fakat ilkokuldan mezun olmayan kadınların oranı yüzde 2,6 erkeklerin oranıysa yüzde 7,5'dir. Ortaokul (%5) ve lise mezunu (%6) olan erkeklerin oranı düşüktür. Kadınlar arasında da ortaokul (2 kişi) ve lise mezunu (2 kişi) olanların sayısı çok azdır. Kadınların genel olarak eğitim seviyesi erkeklere göre görece olarak daha düşüktür (Tablo 3).

Tablo 4. Yapılan işin statüsü

	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Çiftçi	3	3,8	69	86,3
Çalışan memur	-	-	1	1,3
Günlük/mevsimlik işçi	-	-	1	1,3
İşsiz	-	-	1	1,3
Ev kadını	76	95,0	-	-
Emekli	-	-	3	3,8
Kendi hesabına çalışan	1	1,3	5	6,3
Toplam	80	100,0	80	100,0

Tablo 4'de görüldüğü gibi erkeklerin büyük çoğunluğu (%86,3) kendini çiftçi olarak tanımlamıştır. Kamu kurumunda memur olarak çalışan, günlük/mevsimlik işçilik yapan ve kendini işsiz olarak tanımlayan birer kişi bulunmaktadır. Beş kişi kendi hesabına çalışmaktadır ve emekli olan üç kişi bulunmaktadır. Kadınların büyük çoğunluğu (%95) kendini ev kadını olarak görmektedir. Sadece üç kadın kendini çiftçi ve bir kadında durumunu kendi hesabına çalışan olarak tanımlamıştır. Karapınar'da erkekler, kadınlara göre; tarımsal faaliyetlerde daha çok emeklerini kullanmaktadır.

Kadınlar ise tarımsal üretim sürecinin genellikle sulama aşamasında, hayvancılıkta ve evin geçimlik ürünlerin üretilmesinde emeklerini kullanmaktadır. Kadınlar hayvanların sağlama işlemlerinde, hayvansal ürünlerin işlenerek (yoğurt, peynir vb) tüketilebilir ve pazarda satılabilir hale getirilmesinde ciddi bir emek harcamaktadır. Ahırın temizlenmesi ve hayvanların bakımı zor koşullar ve sıhhi olmayan bir ortamda sağlanmaktadır. Aynı şekilde hayvanların sağlanması yoğun emek ve zaman isteyen bir faaliyettir. Türkiye'de kırsal alanda kadınlar genellikle ücretsiz aile işçisi çalışmaktadır. Kadınların, ücretsiz aile işçisi ve/veya evde harcadığı emeği ödenmeyen ev işçisi; yerine kendilerini ev kadını olarak tanımlamalarında cinsiyetçi ve ataerkil ideoloji önemli bir etkidir. Kadınların toplum içindeki temel rolleri genellikle ev içinde iyi bir eş ve anne olarak

tanımlanmaktadır. Karapınar'da da kadınların, geleneksel ve kültürel olarak toplum tarafından onlara atfedilen bu rolleri ideolojik olarak benimsediği görülmektedir.

Hanede, tarım ve hayvancılığın dışında; gelir getiren işlerde çalışanların oranı yüzde 28,29'dır. Bu kişilerin bir kısmı kendi hesabına, bir kısmı da kamuda memur, mevsimlik ve düzenli işçi olarak çalışmaktadır. Görüşülen hanelerin yüzde 14,3'ünde işsiz bulunmaktadır. İşsizlerin yaşı 17 ve 29 arasında değişmektedir. Sadece bir kişi 44 yaşındadır. İş arayanların tamamına yakını erkektir. Sadece bir kadın iş aradığını belirtmiştir. Hanelerin bir kısmında (%10,3) iş nedeniyle başka kente göç eden bulunmaktadır. İş nedeniyle gidilen şehir, ilçe ve ülkeler arasında Konya, İstanbul, Ankara, Bilecik, Bodrum, Rusya ve Kazakistan yer almaktadır. Görüşülen hanelerin sadece yüzde 6,4'ünde eğitim nedeniyle başka kente giden vardır.

Tablo 5. Sosyal güvence türü

	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Yok	73	47,1	25	31,3
Bağ-Kur (Tarım)	6	3,9	48	60,0
SSK	1	0,6	7	8,8
Toplam	80	100,0	80	100,0

Karapınar'da erkeklerin yarısından fazlası (%60) Tarım Bağ-Kur üzerinden sosyal güvenceye sahiptir. Çoğu sosyal güvenceleri için gerekli olan primleri ödeme zorluğu yaşamaktadır. Erkeklerin dörtte biri ise herhangi bir sosyal güvenceye sahip değildir (%25). Kadınların yaklaşık yarısının sosyal güvencesi yoktur (%47,1). Tarım Bağ-Kur üzerinden sosyal güvenceye sahip altı kadınla görüşülmüştür (Tablo 5).

Tablo 6. Sağlık güvence türü

	Frekans	Yüzde
Yok	14	21,3
SSK	9	12,0
Bağ-Kur (Tarım)	46	61,3
Yeşil Kart	4	5,3
Toplam	80	100,0

Tablo 6'da görüldüğü gibi hanelerin yarısından fazlasının sağlık güvence türü Bağ-Kur'dur. Görüşülen kişilerin yüzde 21,3'ü sağlık güvencesine sahip değildir. Özel hastaneye gidenlerin oranı düşüktür (%10,7). Hanelerin çoğu (%88) sağlık sorunu olduğunda devlet hastanesine ve sağlık ocağına gitmektedir (Tablo 6). Maddi nedenlerden dolayı sağlık sorunlarını erteleyenlerin oranıysa yüzde 58,7'dir.

Haneler yılın yaklaşık yarısını Karapınar'da ve diğer yarısını da tarım ve hayvancılık için genellikle yaylada geçirmektedir. Bundan dolayı da yaşadıkları konutun mülkiyet durumu, fiziksel koşulları, altyapı koşulları ve sahip oldukları ev eşyaları hakkında bilgiler hem Karapınar'da hem de yaylada yaşadıkları evler için alınmıştır. Bütün haneler yaylada oturdukları evin mülkiyetine sahiptir. Karapınar'da da hanelerin çoğu kendi evinde oturmaktadır (%81,3). Akraba mülkünde oturanların oranı yüzde 14,7'dir. Kiracı olanların oranıysa oldukça düşüktür (%7). Karapınar'da hanelerin çoğu (%77,4) evin ısıtılmasında odun-kömür-tezek kullanmaktadır. Bir kısmı da (%20) sadece tezekle evlerini ısıtmaktadır.

Karapınar'daki konutlarının tamamında elektrik ve şebeke suyu bulunmaktadır. Ancak çoğunda kanalizasyon yoktur (%82,7). Konutların bir kısmında tuvalet evin içinde değildir (%34,7). Evde ayrı banyosu olmayan hanelerin oranı da aynıdır (%34,7). Sadece bir hanede internet bağlantısı vardır. Evde uydusu olan hanelerin oranı yüzde 38,7'dir. Yayladaki konutların tamamında elektrik bulunmaktadır. Ancak konutların tamamına yakınında (%97,3) şebeke suyu bulunmamaktadır ve içme suyu oldukça önemli bir problemdir. Yaylada konutların çoğunda tuvalet evin dışındadır (%96). Hanelerin yarıdan fazlasının konutunda ayrı banyo bulunmamaktadır (%57,3). Yayladaki evlerin yarısında uydu bağlantısı vardır (%50,7).

Hanelerin bir kısmının (%21,3) Karapınar'daki evinde birden fazla televizyonu bulunmaktadır. Hanelerin çoğunda (%85,3) çamaşır makinesi vardır ancak tamamına yakınında bulaşık makinesi bulunmamaktadır (%97,3). Evde bilgisayar olan hanelerin oranı çok düşüktür (%6,7). Yatak odası takımı (%14,7) ve oturma odası takımı (%25,3) olan hanelerin oranı düşüktür. Yayladaki konutta birden fazla televizyonu olan hanelerin oranı yüzde 13,3'dür. Yayladaki evde çamaşır makinesi olan hanelerin oranı da düşüktür (%14,7). Yaylada sadece bir hanede bilgisayar ve bulaşık makinesi bulunmaktadır.

4.3. Geçim Kaynakları

Bu bölümde, temel olarak hanelerin geçim kaynakları olan tarım ve hayvancılık hakkında bilgi verilmektedir. Hanelerin sahip olduğu toprak miktarı, toprakların tarımsal üretim için ne kadar süredir kullanıldığı, toprağı edinme biçimleri, toprağın parçalanmışlık durumu (tarla sayısı), terk edilen toprak miktarı, toprağın yeterli olup olmadığı, toprak kiralama durumları, hayvancılıkla uğraşan hanelerin sahip olduğu hayvan sayısı (türlerine göre), tarım ve hayvancılık için ortalama maliyet, kredi imkânları, ürünlerin pazarlanması ve üretim sürecinde karşılaşılan problemler analiz edilmektedir.

Tablo 7. Toprak miktarı

	Frekans	Toplam
100 dönüm ve altı	32	45,1
101–200 dönüm	19	26,7
201–300 dönüm	12	16,9
301 dönüm ve üzeri	8	7,87
Toplam	71	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi, Karapınar’da tarımla uğraşan hanelerin yüzde 45,1’inin sahip olduğu toprak miktarı 100 dönüm ve altında kalmaktadır. 101-200 dönüm arası toprağı olan hanelerin oranı yüzde 26,7’dir. 301 dönüm ve üstünde toprağına sahip olan hanelerin oranıysa düşüktür (%7,87). Hanelerin yüzde 60’ı arazilerini 50 yıldan daha fazla bir süredir tarımsal üretim için kullanmaktadır. Arazilerini tarımsal üretim için 20-30 yıldır kullananların oranıysa yüzde 24,3’dür. Arazilerin tarımsal üretim için uzun yıllardır kullanıldığı görülmektedir. Toprakların uzun süredir uygun şekilde ekilmemesi çölleşme açısından risk taşımaktadır.

Hanelerin yüzde 73,3’ü toprağı miras yoluyla edinmiştir. Görüşülen haneler arasında toprak satın alan ve devletten toprak edinenler de bulunmaktadır. Hanelerin yarısında toprağın mülkiyeti erkeğın üzerindedir. Kadın ve erkeğın ortak mülkiyetinde olan hanelerin oranı çok düşüktür (%5,6). Diğer hanelerdeyse, mülkiyet kardeşler arasında paylaşılmıştır fakat genellikle ortak olarak işletilmektedir. Babadan genellikle erkek çocuklara geçen toprak mülkiyeti, işlenebilir arazilerin daha çok parçalanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı, kardeşler beraber toprakları işlemekte, toprağın yeterli olmadığı durumda da arazi satın almakta ve toprak kiralamaktadır.

Hanelerin sahip olduğu toprakların kaç tarladan oluştuğuna da sorulmuştur. Arazilerin parçalı ve dağınık olması tarımsal üretim sürecinde, hem maliyeti hem de verimliliğini etkilemektedir. Su, bölgenin en önemli problemlerinden biridir. Tarlaların dağınık ve parçalı olması, sulama işlemlerini ve maliyetleri açısından tarım üreticilerini olumsuz etkilemektedir. Hanelerin yarısının (%50,7) toprağı 1 ve 2 tarladan oluşmaktadır. Diğer yarısının toprağı ise, 3, 4, 5, 6, 8 ve 17 tarladan oluşmaktadır. Görüşmeler sırasında sadece 5 hane topraklarının bir kısmını ekemediğini belirtmiştir. Bu hanelerin ekemedikleri toprak miktarları sırasıyla, 4, 10, 30 ve 100 dönümdür. Ekilmeyen toprakta tarımsal üretim yapamamalarının nedeniyse arazilerinin verimsiz olmasıdır. Kendi toprağı yetmediğini ve/veya verimsiz olduğuna için toprak kiralayan hanelerin oranı yüzde 37,4’dir. Hanelerin yarısı (%50) ürün karşılığında toprak kiralamaktadır. Görüşülen hanelerden yüzde 23,9’u toprağını satmıştır. Toprağın satılma nedenleri arasında çocuklarının evlilik masraflarının karşılanması (düğün vb), borçlanma, traktör alımı, toprağın verimsiz olması gibi nedenler yer almaktadır. Hanelerin büyük çoğunluğuna geçimleri için yeterli toprağının olmadığını belirtmiştir (%81,9).

Karapınar'da tarımın yanı sıra hayvancılıkla uğraşan hanelerin oranı %84,6'dır. Bu bölgede, genellikle küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Araştırmanın yapıldığı yaylalarda hanelerin sahip olduğu hayvan sayıları türlerine göre şöyledir: Koyun (6237), Kuzu (2375), Sığır, (464), Keçi (68) ve Buzağı (76). Karapınar'da çölleşmeyi etkileyen önemli nedenlerden biri de hayvanların aşırı otlatılmasıdır. Bu durumda yaylarda meraların gittikçe tükenmesine neden olmaktadır. Buna rağmen, köylülerin yüzde 39,8'i hayvanlarını meralarda otlattığını belirtmiştir. Hayvanların beslenmesi için meralar tek başına yetersiz olduğu için, köylüler hayvanların bakımında arpa, buğday, fenni yem, yonca, saman, mısır gibi ek ürünler kullanmaktadır. Derin görüşmelere sırasında köylüler, hayvancılığın maliyetinin yükseldiğinden dolayı ekonomik kazançlarının düştüğünü sık sık dile getirmişlerdir.

Tablo 8. Tarım ve hayvancılık için toplam yıllık maliyet

	Frekans	%
10.000 TL ve altı	18	23,1
11.000 – 30.000 TL	37	47,4
31.000 – 50.000 TL	10	12,8
51.000 – 70.000 TL	4	5,2
71.000 TL ve üzeri	9	11,5
Toplam	78	100,0

Karapınar'da hanelerin yarısına yakınının (%47,4) tarım ve hayvancılık için yaptıkları ortalama yıllık masraf 11.000 TL ve 30.000 TL arasındadır. 51.000-70.000 TL arası masraf yapanların oranı yüzde 5,2'dir. Tarım ve hayvancılık için yıllık 71.000 TL ve üzerinde giderleri olan hanelerin oranıysa yüzde 11,5'dir (Tablo.8). Tarım ve hayvancılık için banka ve kooperatiften kredi alan hanelerin oranı yüzde 42,3'dür. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan köylüler aldıkları kredileri genel olarak mazot, gübre, tohum, yem, ilaç, sulama için gerekli boruların alımı, elektrik ve Bağ-Kur prim borçlarını ödemek için kullanmaktadırlar. Hanelerin önemli bir kısmı kredi alma olanaklarından yoksundur. Görüşülen kişiler kredi miktarlarının düşük olduğunu ve ayrıca kredi faizlerinin de yüksek olduğu için ödeme zorluğu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, üreticiler kredi alırken de teminat gösterme sıkıntısı yaşamaktadır. Nakit paraya ihtiyaç duyduklarında resmi kanalların dışında nereye veya kimlere başvurdukları da sorulmuştur. Hanelerin bir kısmı ihtiyacı olduğunda veya başı sıkıştığında yakın aile üyelerinden (%19,2), akrabalarından (%15,4), komşularından (%6,4), tanıdık/arkadaşlarından (%3,8) nakit para istemektedir. Bununla birlikte hiç kimseden nakit para almadığını belirtenlerin oranıysa yüzde 33,3'dür.

Tarımla uğraşan hanelerin bir kısmı (%12,7) üretim sürecinde karşılaştıkları sorunları çözmek için İlçe Tarım Müdürlüğüne başvurmaktadır. "Hiçbir yere başvurmadan, kendi tarımsal deneyimiyle sorunlarımı hallediyorum" diyenlerin

oranıysa yüzde 16,9'dur. Üreticilerin çoğu tarım ve hayvancılıkla ilgili sorunlarını çözmek için Ziraat Odasına başvurmaktadır. Görüşülen hanelerde köylülerin büyük çoğunluğu (%90,1) bölgelerindeki tarımsal örgütlenmelere üyedir. Üye oldukları tarımsal örgütler arasında ziraat odası, pancar ve sulama kooperatif, tarım kredi kooperatifi, damızlık sığır birliği yer almaktadır. Tarım kuruluşlarından en önemli beklentileri tarım ve hayvancılık konusunda kendilerine bilgi verilmesidir. Diğer beklentileri arasındaysa kredi imkânlarının artırılması, ürünler için uygun depolama imkânlarının sağlanması, girdilerin maliyetlerinin (tohum, gübre, ilaç vb.) düşürülmesi yer almaktadır. Hanelerin tamamına yakını (%98,7) il ve/veya ilçelerindeki üniversite birimlerinden hiç bir şekilde tarımsal üretim hakkında destek almadıklarını belirtmiştir.

Hanelerin bir kısmı (%17,1) ürettikleri tarımsal ve hayvansal ürünleri tüccara pazarlamaktadır. Devlete (%7,1) ve borsaya (%2,9) pazarlayanların oranıysa düşüktür. Diğer üreticiler ise ürünlerini toprak mahsulleri odasına, şeker fabrikasına, buğday pazarına, mandıraya, ziraat odası ve vatandaşa pazarladığını belirtmiştir. Köylülerin yarısı ürünlerini peşin satmaktadır. Vadeli satanların oranı yüzde 22,7, hem vadeli hem de peşin satanların oranıysa yüzde 21,2'dir. Üreticilerin çoğu (%89,3) sattıkları ürünlerin bedelini bir ay içinde aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak ürünlerin pazarlanması aşamasında karşılaşılan en önemli sorun fiyatların düşük olmasıdır. Üreticilerin yüzde 45'i ürettikleri ürünleri düşük fiyatlarla pazarlamak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Pazarlama aşamasında veresiye satışların olması ve pazar yapısının düzensiz olması, belirtilen diğer sorunlar arasında yer almaktadır. Görüşülen hanelerde üreticilerin organik tarımla ilgili bilgiye sahip olup olmadıkları da sorulmuştur. Hanelerin büyük çoğunluğunun organik tarım hakkında bilgisi bulunmamaktadır (%82,7). Ancak üreticilerin yarısından fazlası (%69,2) organik tarımın alternatif bir sistem olacağına inanmaktadır.

4.4. Refah Durumu

Hanelerin refah durumu üreticilerin yıllık ortalama gelirleri, tasarruf yapıp yapmadıkları, borç durumları ve kendi durumlarını nasıl değerlendirdikleri temelinde incelenmektedir. Hanenin yıllık ortalama geliri tarım ve hayvancılıktan elde edilen gelirlerin yanı sıra tarım ve hayvancılık dışında diğer kaynaklar da (kira, emekli maaşı, diğer hane üyelerinin kazancı vb) dahil edilerek hesaplanmıştır.

Tablo 9. Ortalama yıllık gelir

	Frekans	%
4999 TL ve altı	41	52,6
5000 - 9.999 TL	7	8,9
10.000 - 14.999 TL	14	18
15.000 - 19.999 TL	5	6,4
20.000 TL ve üzeri	11	14,1
Toplam	78	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi hanelerin yarısının yıllık ortalama geliri 4999 TL ve altında kalmaktadır. Yıllık ortalama gelirleri 5000-9.999 TL olan hanelerin oranı yüzde 8,9, ortalama yıllık gelirleri 10.000-14.999 TL arasında olan hanelerin oranıysa yüzde 18’dir. 15.000-19.999 TL arası gelire sahip hanelerin oranı düşüktür (%6,4). Sadece 11 hanenin ortalama gelirleri 20.000 TL ve üzerindedir. Hanelerin tamamına yakını (%96,2) yıllık kazançlarından tasarruf yapamadıklarını söylemişlerdir. “Geliriniz rahatlıkla geçinmeniz için yeterli mi?” sorusuna görüşmecilerin çoğunluğu “Hayır” yanıtını vermiştir (%82,1). “Hayır”, yanıtını veren hanelere (64 hane), “Rahatlıkla geçinmeniz için ortalama yıllık geliriniz ne kadar olmalı?” sorusuna verilen yanıtlar tablo 10’da gösterilmektedir. Hanelerin yüzde 43,7’si ortalama yıllık gelirleri 20.000 TL ve üzerinde olursa rahatlıkla geçinebileceğini düşünmektedir.

Tablo 10. Rahatlıkla geçinebilmek için gerekli ortalama yıllık gelir

	Frekans	%
4999 TL ve altı	1	1,6
5000 - 9.999 TL	9	14
10.000 - 14.999 TL	13	20,3
15.000 - 19.999 TL	13	20,4
20.000 TL ve üzeri	28	43,7
Toplam	64	100,0

Üreticilerin çoğu (%74,4) borcu olduğunu ve borçlarını ödeme zorluğu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hanelerin genellikle elektrik-su, gübre, mazot, yem, koyun, tarımsal ilaç, tarım kredi kooperatifi, banka, tarım araçları (traktör, biçer), Tarım-Bağ Kur’a ve Pankobirliğe borçları bulunmaktadır.

Tablo 11. Ekonomik durumun 5 yıl öncesine göre değerlendirilmesi

	Frekans	%
Daha iyi	26	33,3
Daha kötü	42	53,8
Fark yok aynı	10	12,8
Toplam	78	100,0

Hanelere, beş yıl öncesine karşılaştıklarında şu anki durumlarını nasıl olduğu sorulmuştur (Tablo. 11). Görüşmecilerin yarısı (%53,8) ekonomik durumlarının beş yıl öncesine göre daha kötü olduğunu düşünmektedir. Üreticiler kuraklık, su sorunu, ürettikleri ürünlerin pazarda ucuz gitmesi ve artan borçlarından dolayı ekonomik zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Beş yıl öncesine göre ekonomik durumlarında fark olmadığı yanıtını veren haneler (%12,8) o yıllarda da ekonomik durumlarının kötü olduğunu söylemiştir. Hanelerin bir kısmı (%33,3) ise, 5 yıl öncesine göre ekonomik durumlarının daha iyi olduğunu düşünmektedir.

Tablo 12. Ekonomik durumun 5 yıl sonrası için değerlendirilmesi

	Frekans	%
Daha iyi	14	18,4
Daha kötü	12	15,8
Fark yok aynı	50	65,8
Toplam	76	100,0

Görüşülen hanelerin yarısından fazlası (%65,8) 5 yıl sonra ekonomik durumlarında da bir fark olmayacağını, diğer bir deyişle içinde buldukları ekonomik zorlukların devam edeceğini düşünmektedir. Durumlarının daha da kötüleşeceğini düşünenlerin oranıysa yüzde 15,8'dir. Hanelerin bir kısmıysa (%18,4) 5 yıl sonra ekonomik durumlarının daha iyi olacağını düşünmektedir (Tablo 12).

4.5. Ulusal ve Yerel Problemlere Bakış

Karapınar'da görüşülen hanelerde hem kadının hem de erkeğin yerel ve ulusal problemlere bakışları da incelenmiştir. Yerel ve ulusal problemler hakkında fikirleriyle ilgili şu sorular sorulmuştur: “Köyünüzün en önemli problemi nedir?”, “Karapınar'ın en önemli problemi nedir?”, “Size göre, Türkiye'nin en önemli problemi nedir?”.

Köyün en önemli problemi:

Kadınların yarısı (%50), köylerinin (yayla) en önemli probleminin susuzluk ve kuraklık olduğunu belirtmiştir. Kadınlar susuzluk ve kuraklık sorunu şöyle ifade etmişlerdir:

- “Kuraklık. Saman olmadı, yem olmadı. Su varsa oldu yoksa fakirleştik”.
- “Susuzluk, geçim derdi, kuraklık”.
- “Su, otun, ürünün olmaması”. “Kıtlık su olmadığından, olanı da yaramıyor tuzlu oluyor”.

Kadınların bir kısmıysa (%16), köyün en önemli problemi olarak hayvanların otlatılması için yeterli meraların ve yeşilliğin yokluğu olduğunu düşünmektedir. Mera sorunu kadınlar tarafından şöyle ifade edilmiştir:

- “Hayvanların yiyecek ot bulamaması”.
- “Arazilerin erozyona uğraması, koyunların aç olması, ot sorunu”.
- “Hayvanları otlatacak yer yok”.
- “Meralarda ot yok, koyunları otlatamıyoruz, yem alıyoruz”.

Kadınların bazıları (%6,7) köylerinin en önemli probleminin işsizlik ve parasızlık olduğunu düşünmektedir. Kadınların bazıları, köyün en önemli problemi olarak yaylanın ve evlerin altyapı yetersizliğini, köydeki anlaşmazlıkları, komşular arası iletişimsizliği ve geçim derdini görmektedir. Bu sorunlara şöyle ifade edilmiştir:

- “Evlerde çeşme yok, mutfak yok”.
- “Çamaşlırları elde yıkamak zor”. “Anlaşmazlık. Bir makine istemeye gidersin vermez, karşılığı olursa verir. Erkekler arasında tarla konuşması çok olur, kardeşler arasında”.
- “Birlik yok köyümüzde. Herkes kendi sorunuyla uğraşiyor, kendi geçim derdiyle uğraşiyor, kimseden haberi yok”. Sadece üç kadın herhangi bir problemleri olmadığını düşünmektedir.

Erkeklerin yüzde 48’si, köyün en önemli probleminin susuzluk ve kuraklık olduğunu belirtmiştir. Ancak burada su sorunuyla ifade edilen sadece suyun yetersizliği değil, bunun yanı sıra tarımsal üretimde kullanılan suyun maliyetinin yüksek olmasıdır. Ayrıca içme suyunun olmaması da köyün önemli bir problemi olarak ifade edilmiştir. Erkeklerin önemli bir kısmı da (%27), köyün önemli problemi olarak meraların yetersizliğini görmektedir. Susuzluk, kuraklık ve meraların yetersizliğinin yanı sıra, yolların yetersizliği, gelir seviyesinin düşüklüğü, hayvancılığın artık para etmemesi, sulamadan kaynaklı elektrik faturalarının yüksekliği ve üretilen ürünlerin pazarda ucuza gitmesi gibi sorunlardan söz edilmiştir. Sadece yedi erkek köyün herhangi bir sorunun olmadığını düşünmektedir.

Karapınar’ın en önemli problemi:

Kadınların yaklaşık yarısı (%47,2), Karapınar’ın en önemli probleminin işsizlik olduğunu düşünmektedir. Karapınar’ın en önemli probleminin kuraklık, susuzluk ve kıtlık olduğunu söyleyenlerin oranıysa yüzde 14,8’dir. Karapınar’ın diğer problemleri arasında doğalgazın, çocukların oyun oynayabileceği mekânların ve fabrikanın olmaması, parkların yetersizliği, altyapı yetersizliği ve içme suyunun artırılmaması sıralanmıştır.

Erkeklerin yarıdan fazlası (%57,6) Karapınar’ın en önemli probleminin işsizlik olduğunu belirtmiştir. Kuraklık, susuzluk, çölleşme ve kıtlık olduğunu düşünen erkeklerin oranıysa yüzde 29,8’dir. Üretilen tarımsal ürünlerden sağlanan kazancın yetersiz olması, hayvancılığın para etmemesi, çiftçiye yardım yapılmaması, meraların olmayışı, kanalizasyon ve içme suyunun iyi olmaması Karapınar’ın diğer

sorunları olarak görülmektedir. Köyün en önemli problemi olarak susuzluk, kuraklık ve meraların yetersizliği ilk sırada yer alırken, hem kadın hem de erkek için Karapınar'ın temel sorunu işsizliktir.

Türkiye'nin en önemli problemi:

Kadınların çoğu (%60,2) Türkiye'nin en önemli probleminin işsizlik, parasızlık, geçim sıkıntısı ve yoksulluk olduğunu düşünmektedir. Kadınlardan bazılarıysa (%16,4) kuraklık, susuzluk ve yağmurun yağmamasını Türkiye'nin önemli bir problemi olarak görmektedir. Erkeklerin yarısından biraz (%53,8) fazlası Türkiye'nin en önemli probleminin işsizlik, yolsuzluk ve yoksulluk olduğunu düşünmektedir. Erkeklerin bir kısmıysa (%10,2), çölleşme, kuraklık ve su sorunu en önemli mesele olarak görmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler için güvenlik sorunu üçüncü sırada yer almaktadır. Bunların yanı sıra ücretlerin düşük olması, devletin çiftçiyi desteklememesi diğer problemler arasındadır.

Karapınar'da görüşülen kadın ve erkekler yerel düzeyde (yaşadıkları köyde) yaşanan en önemli problem olarak susuzluk, kuraklık ve meraların yetersizliğini görmektedir. Ancak işsizlik, parasızlık ve yoksulluk hem Karapınar'ın hem de Türkiye'nin en önemli problemleri arasında ilk sırada yer almaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu makalede, çölleşme risk bölgesi Karapınar'da geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlayan hanelerin toplumsal ve ekonomik durumları betimsel düzeyde analiz edilmiştir. Bu çerçevede, sonuç bölümünde çölleşme koşulları altında hanelerin sürdürülebilir geçim için olası potansiyelleri değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilir geçim yaklaşımı insan sermayesi, fiziksel sermaye, doğal sermaye, toplumsal sermaye ve finans sermaye kavramları çerçevesinde oluşmaktadır. *İnsan sermayesi* temelinde değerlendirildiğinde, Karapınar'da hanelerin çoğunda kadınların ve erkeklerin emek gücünü kullanabilme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Ancak hanede kadınların ve erkeklerin eğitim seviyesi genel olarak düşüktür. Erkeklerin çoğu tarımsal üretim sürecinde (tarlanın ekimi, sürülmesi, ürünlerin toplanması ve pazarlanması) çalışmaktadır. Karapınar'da kadınlar tarımsal üretim sürecinin genellikle sulama aşamasında (su borularının döşenmesi) emeklerini kullanmaktadır. Kadınlar genellikle hayvanların yetiştirilmesi, bakımı, sağılması, hayvansal ürünlerin tüketilebilir ve pazarda satılabilir hale getirilmesinde daha çok emek harcamaktadır. Geçimlik ürünlerinin üretilmesi (yoğurt, peynir, sebze vb.) kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Hanede tarım ve hayvancılığın dışında gelir getiren işlerde çalışanların ve çalışmak için başka şehire ve ülkeye gidenlerin oranı düşüktür. Görüşülen kişilerin yarısından fazlasının sosyal güvence türü Tarım Bağ-Kur'dur ve çoğu primlerini ödemedeki zorluk yaşamaktadır. Hanelerin yarısından fazlası maddi nedenlerden dolayı sağlık sorunlarını ertelemektedir.

Fiziksel sermaye ulaşım, konut, elektrik, temiz ve güvenilir suya erişim, bilgi ve üretilen mallar gibi unsurları içermektedir. Hanelerin çoğu Karapınar'da ve yaylada kendi konutlarında oturmaktadır. Ancak her iki yerde konutların tamamına yakınında elektrik olmasına rağmen temiz ve güvenilir suya erişimde ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Haneler yaylada şebeke suyuna ulaşamamaktadır. Karapınar ve yaylada kanalizasyon olmadığı için sağlığı tehdit eden sorunlar yaşanmaktadır. Karapınar'da konutların bir kısmında, yaylada ise konutların tamamına yakınında tuvalet evin dışındadır. Yayladaki evde çamaşır makinesi olanların oranı düşüktür. Hanelerin tamamına yakınının evinde bulaşık makinesi yoktur. Bu durumda kadınların eviçi emekleri üzerinde baskı yaratmaktadır. Hanelerin hiçbirinin evinde bilgisayar ve internet bağlantısı (bir ev hariç) bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle, üreticiler bilgiye ulaşmada önemli kolaylık sağlayan olanaklardan yoksun kalmaktadır. En önemli fiziksel sermayeleri tarım ve hayvancılıktan elde ettikleri ürünlerdir. Ancak toprakların tuzlu olması, sulama sorunu ve meraların yetersizliği üreticilerin ürettikleri ürünlerin verimini düşürmektedir.

Sürdürülebilir geçim yaklaşımı çerçevesinde *doğal sermaye* sahip olunan doğal kaynak (toprak, su, orman, bitki çeşitliliği vb.) stokunu kapsamaktadır. Karapınar'da hanelerin geçimleri temel olarak doğal kaynaklara dayanmaktadır. Doğal kaynaklar açısından haneler risk koşulları altında yaşamaktadır. Sahip oldukları toprak miktarı ve toprağın kalitesi tarımsal ve hayvancılık için önemli riskler taşımaktadır. Hanelerin çoğu sahip oldukları toprakların tarımsal üretim ve geçimleri için yetersiz olduğunu düşünmektedir. Araziler üzerinde uzun süredir tarımsal üretim yapılmaktadır. Arazilerin parçalı ve dağınık olması üretim maliyetini ve ürün verimini olumsuz etkilemektedir. Hanelerin bir kısmı toprağın verimsizliğinden dolayı arazilerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bazı haneler ürün karşılığı toprak kiralamaktadır. Hanelerin çoğu tarımsal üretimin yanında hayvancılıkla uğraşmaktadır. Görüşülen haneler arasında küçükbaş hayvancılık yaygındır. Hayvanların otlatılması için meralar yetersiz kalmaktadır. Köylerin en önemli sorunları arasında doğal sermaye kaynakları (susuzluk, kuraklık ve meraların yetersizliği) ilk sırada yer almaktadır. Haneler sürdürülebilir geçim açısından yeterli doğal sermayeden yoksundur.

Finansal sermaye insanların sahip olduğu maddi kaynakları (banka kredileri, altın, ücret, maaş, yardım, kira vb) içermektedir. Tarım ve hayvancılık için yapılan ortalama yıllık masraflar yüksektir. Hanelerin yaklaşık yarısı banka ve kooperatiflerden kredi almaktadır. Kredi alan kişiler de faizlerin yüksek olmasından dolayı ödeme zorluğu yaşamaktadır. Hanelerin önemli kısmı kredi olanaklarından yoksundur. Krediyeye erişimi zorlaştıran etkenler faizlerin yüksekliği ve teminat göstermede yaşanan sıkıntılardır. Ekonomik olarak başı sıkışan kişiler yakın akraba, arkadaş ve tanıdıklarından borç almaktadır. Ancak, toplumsal ilişki ağları finansal sermaye kaynaklarını yeterli düzeyde karşılamaya yetmemektedir. Hanelerin çoğunun ortalama yıllık gelirleri geçimleri için yeterli değildir. Görüşülen kişilerin

tamamına yakını kazançlarından tasarruf yapamamaktadır. Çoğunun elektrik-su, gübre, mazot, yem, koyun, tarımsal araç ve ilaç için ve tarım kredi kooperatifine, bankaya ve Bağ-Kur'a prim borçları bulunmaktadır. Şu anki ekonomik durumlarını beş yıl öncesine göre değerlendirdiklerinde durumlarının kötü olduğunu, beş yıl sonrada kötü durumlarında bir değişiklik olmayacağını ve hatta bir kısmı ekonomik olarak daha da kötüye gittiklerini belirtmiştir.

Karapınar'da hanelerin toplumsal ve ekonomik durumları *insan sermayesi*, *fiziksel sermaye*, *doğal sermaye* ve *finansal sermaye* kaynakları açısından değerlendirildiğinde, çoğunun sürdürülebilir geçim açısından önemli sınırlılıklara sahip olduğu söylenebilir. Sürdürülebilir geçim yaklaşımı sürdürülebilir kırsal kalkınma sürecinde insanların sahip olduğu varlıklara fazlaca önem vermektedir. Oysa sahip olunan yeterli/yetersiz sermaye varlıklarının dışında piyasanın yapısal koşulları sürdürülebilir geçimi olumsuz etkilemektedir. Tarımsal üretim ve hayvancılık girdilerinin maliyetleri yüksek ve pazarlama aşamasında da fiyatları düşüktür. Çölleşmeyle mücadele hanelerin sahip olduğu varlıkların güçlendirilmesinin yanı sıra yapısal, kültürel ve siyasal olmak üzere çok boyutlu bir süreci içermektedir.

Kaynakça

Akyol, A. **Sürdürülebilir Kalkınma.**

<http://www.hydra.com.tr/uploads/kutup9.pdf>, (12.Ağustos.2010)

Aloko, M.A.O. (2004) “Sustainable Development, Environment Degradation and the Entrenchment of Poverty in the Niger Delta of Nigeria”, **Journal of Human Ecology**, 15 (1), 63-68.

Ağca, B. (2010) **Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi ve Türkiye'de Örnek Uygulama "Konya Karapınar"**

http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-collesme-ile-mucadele-sozlesmesi-ve-turkiye_de-ornek-uygulama-_konya-karapinar_.tr.mfa
(10.Temmuz.2010)

Chamber, R. ve Conway, G.R. (1992) **Sustainable Rural Livelihoods: Practical Concepts for the 21st Century**, Institute of Development Studies Discussion Papers, 296. Cambridge.

Cullet, P. (2002) “Desertification”, in **Encyclopedia of Life Support Systems** developed under Auspices of UNESCO, Oxford: EOLSS Publishers (Oxford).

Çevre ve Orman Bakanlığı (2005) **Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı**. Ankara, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları No: 250.

DESIRE (2005) **Desertification Mitigation and Remediation of Land**. Combat Land Degradation and Desertification Integrated Project.

Iosifides, T. ve Politidis, T. (2005) “Socio-Economic Dynamics, Local Deveopment and Desertification in Western Lesvos, Greece”, **Local Environment**, 10 (5), 487-499.

Kollmair, M. ve Gamper, G. (2002) **The Sustainable Livelihood Approach**. Development Study Group, University of Zurich (IP6).

Pereira, A.M., de Almeida, M.L.S. ve Leite, M.E. (2005) “Reflection on The Socioeconomic Aspect of Desertification”, **Sociedade and Natureza**, Uberlandia, May, Special Issue, 857-863.

Sheikh, B.A. ve Soomro, G.H. (2006) “Desertification: Causes, Consequences and Remedies”, **Pak. J. Agri., Agril.Engg., Vet.Sc.** 22 (1), 44-51.

TEMA (2009) **Uluslararası Çevre Sözleşmeleri**. www.tema.org.tr/Sayfalar/CevreKutuphanesi/Pdf/.../Sozlesmeler.pdf (erişim tarihi 1 Ekim 2009)

UNCCD (2002) “An Introduction to the United Nations Convention to Combat Desertification” and “Frequently Asked Questions”, Bonn: UNCCD.

UNCCD (1999) **United Nations Convention to Combat Desertification**. Bonn: Secretariat for the Convention to Combat Desertification.

Valadbigi, A. ve Ghobadi, S. (2010) Sustainable Deveopment and Environment Challenges”, **European Journal of Social Science**, 13 (4), 542-548.